

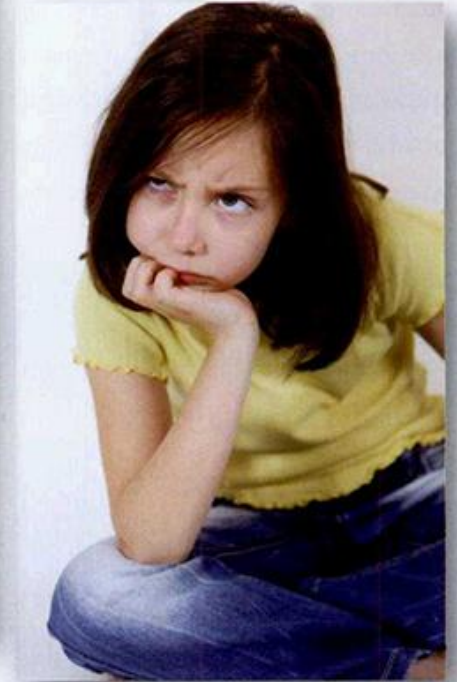

Neden yalan söylüyorlar?

Tıpkı büyükler gibi çocuklar da zaman zaman yalan söyler. Sadece onların nedenleri daha masumanedir. İşte küçüğünüzün yalanları altında yatan sebepler...

HAZIRLAYAN: ŞENAY ÇELİK

b ayal dünyaları geniş olan çocuklar bazen yaşadıklarını biraz da abartarak inanılmaz öyküler anlatabilirler. Ayrıca; başkalarının hayranlığını kazanmak, beğenilmek, övgü görmek veya dikkatini çekmek için de yalanlara başvurabilirler. Tabii küçük çocuklar, yaptıklarının doğru veya yanlış olduğunun ayırımına tam olarak varamasa da bu davranışlarının alışkanlığa dönüşmemesi önemlidir. Çocukların yalan söyleme nedenlerini Davranış Bilimleri Enstitüsü, Çocuk ve Genç Psikolojik Danışma Merkezi'nden Uzman Psikolog Şeyda Özdağcı anlattı. İşte çocuğun yalana başvurmasındaki nedenler ve yalan söyleyen çocuğa nasıl davranılması gerektiği ile ilgili öneriler...

1 Hayali yalanlar: İlgi çekmek, şok yaratmak amacıyla söylenir, "Anneannem öldü." gibi.

2 Taklit yalanlar: Anne-babanın yalanlarını taklit ederek yalan söylemedir. Telefonda arkadaşıyla konuşmak istemeyen annesinin "Evde yok del!" yalanına tanık olan çocuğun yalanıdır.

3 Sosyal yalanlar: O anda yapmak istemediği duruma karşı söylenir. "İşim var, gelemem bugün sana." gibi yalanlardır.

4 Savunma yalanları: Korunmak, eleştiri ve tepkiden kaçınmak için söylenir. "Ödevimi yaptım." türü veya "Ben kırmadım anne." gibi yalanlardır.

5 Yüceltilmiş yalanlar: Kendini başkalarının karşısında eksik görmesinden

Psikolog Şeyda Özdalga:
"Çocuklar aldatma
amacıyla yalan söylemez"

Çocuklar yalanlarıyla aldatma amacı gütmaz. Büyükler gibi bile- rek gerçek yalanlar söylemezler. Çocuk gerçeği iyi değerlendi- remediği, gelebilecek olumsuz tepkilerden korktuğu, kendini korumak, çok istediğini gerçek- miş gibi hayalinde canlandırdığı ve büyüklerinin yalanlarına tanık olarak bunu model alabildiği için tam olarak doğruyu aktaramaz.

kaynaklanan ama değerli ve yeterli oldu- ğunu gösteren yalanlardır, "Futbol maçını sayemde kazandık. Sınavdan çok iyi not aldım!" gibi...

6 Yoksunluk yalanları: Özlemini dile getirme amaçlı yalanlardır. "Babam bana ipod alacak." gibi veya her gün okuldan getirdiği sticker'ların kendisine ait oldu- ğunu söylemesi gibi...

7 Küçük çocuklar gerçeği iyi değerlendi- remediğinden hayal dünyaları çok geniştir, inanılmaz öyküler anlatabilirler. Bu tür söylemleri, onun yaratıcı dünyası olarak da görmek gerekir.

Dürüstlüğün önemini anlaması için yetişkinler çocuğa doğru örnek olmalıdırlar. Çocuklara yaşlarına uygun bir dil ve yaklaşımla doğruyu söylemek gerekir.

8 Anne-babanın yalanına tanık olan çocuk, yalan söylemeyi öğrenir. Bir annenin dışarı çıkarken onu kandırıp çıkması, zamanlama konusunda doğru bilgi vermeden uzun süre evden ayrılması, arkadaşına götürceğini söyleyip aşı olmaya götürmesi gibi sözde "masum yalanlar", çocuğun söyleyebileceği yalanların zeminini oluşturabilir.

9 Eleştirilen, yargılanan, sert tepki gören,

mükemmelliğe zorlanan çocuk kendini korumak için yalana başvurabilir.

10 İşe gitmek istemeyerek "Hastayım" diye sosyal yalanlar uyduran kişilere tanık olmak. Ama doğru söylediği halde "Yalan söylüyorsun." diye suçlanan çocuk kendini değersiz hisseder, agresif olur ve bu yalanı alışkanlığa dönüştürmesine neden olabilir.

11 Başkalarının hayranlığını kazanmak amacıyla, "Bu legoları ben topladım." gibi bir yalan söylemek, onun eksik hissettiği ve ihtiyacı olan durumları görmemizi de sağlar.

12 Bir özlemi dile getirmek için "Kardeşim olacak" gibi bir yalan söyleyebilir.

13 Değer, takdir, onay görmeyen çocuk bu ihtiyacı karşılayabilmek için yalan söyleyebilir.

Anne-babalara öneriler

● Dürüstlüğün önemini anlaması için anne-babalar, aile büyükleri ve çevredeki- ler çocuğa her zaman doğru örnek olmalıdırlar. Hangi yaşta olursa olsunlar ya- ☺

Ceza yerine bedel ödetme davranışı uygulayın!

Yalan söyleyen çocuk jestleriyle, mimikleriyle, ses tonuyla ve bakışlarını kaçırarak, ayrıca beceriksiz ve çelişkili hatta bazen komik duruma düşerek kendini belli eder. Yalan söylemeyi alışkanlık haline getiren çocukta ilişkide olduğu aile ve arkadaşları arasında güven sorunları oluşmaya başlar. Kişiler ilk önce ya söylenene inanmaz ya da soruşturup teyit etmek isterler. Söylenen doğrulara bile şüpheyile yaklaşılır. Bu durumu yaşayan çocuk, yalan söylemenin ne ifade ettiğini ve nasıl zarar verdiğini görmeye başlar. Yalanı cezalandırmak yerine, doğruyu ödüllendirmek daha çok işe yarar. Ceza, çocuğun kişiliğini örseler, davranış değişikliğini içselleştirmeyip, öfke ve intikam duygularını körükler. Bedel ödetme ise davranışı düzeltmeye yardımcı olur. "Duvarı ben boyamadım" diyerek yalan söyleyen çocuğa televizyon izlememe veya odasında kalma cezası vermek yerine, duvarı temizlemesini istemek gibi, durumla ilgili bedel ödemesini sağlamak doğrudur. Çocukların davranışlarındaki olumsuzluklar aslında ebeveynlere verilen mesajlardır. Davranışa odaklanmak yerine bu davranışın sebeplerini, çıkış noktasını görmek, çözüme de daha kolay ulaşılmasını sağlar.

Çocukların davranışlarındaki olumsuzluklar aslında ebeveynlere verilen mesajlardır. Davranışa odaklanmak yerine bu davranışın sebeplerini ve çıkış noktasını görürseniz çözüme daha kolay ulaşabilirsiniz.

şına uygun bir dil ve yaklaşımla çocuklara doğruyu söylemek gerekir.

- Çocuğa söylediği yalanlar karşısında, aşırı tepki göstermeden, sakin, hoşgörülü ve cezasız bir yaklaşımda bulunmak gerekir. Çocuk anne-baba öfkesinden kendini korumak için, yalan söylemeye devam edebilir.

- Koyulan kurallarla çocuğun yaşamı fazla sınırlandırılmamalıdır. Onlardan başılabilecekleri şeyler beklenmelidir.

- Anne-babanın bir başkasına söylemediği yalanlar, çocuk aracılığıyla yaptırılmamalıdır. Çocuğunuzdan "Annem yok." demesini isteyerek telefondaki kişiyle görüşmemek gibi...

- "Bu yaptığın aramızda kalsın baban duymasın.", yaklaşımlarında bulunulmamalıdır.

- Doğruyu söyleyince olumsuz yakla-

şılmamalıdır.

- Fiziksel taciz çocukta benlik algısını olumsuz etkiler, yalanı pekiştirir.

- Başka çocuklarla kesinlikle kıyaslanmamalıdır.

- Çocuk, istek, sıkıntı ve kaygılarını anne-babasıyla paylaşabileceği iletişim ortamı bulmalıdır. Çocuğu dinleyerek, çözüm yollarını bulmasına yardımcı olunabilir.

- Yalan söylediğinde "yalancı" etiketlemesi yapmak, çocuğun yalanı sürdürmesine yardımcı olur. Bu davranışın tam tersine anne-baba, çocuğunun kişiliğini davranıştan bağımsız değerlendirebilmeli ve onu sevgiyle kabul edebilmelidir.

- Doğruyu söyleyip söylemediğinin kontrol edileceğini bildiğinden;"Ellerini yıkadın mı?" yerine "Gel güzel ellerini koklayayım." demek, istenen davranışın yapılmasını sağlar.